

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 677(497.4Šempeter)"1932/1961"

Prejeto: 7. 9. 2017

Damir Žerič

mag. zgodovine, kustos, Pokrajinski muzej Celje, Trg Celjskih knezov 8, SI-3000 Celje
E-pošta: damir.zeric@pokmuz-ce.si

Nekoč je bila Tekstilna tovarna Šempeter

IZVLEČEK

Prispevek obravnava zgodovino Tekstilne tovarne Šempeter. Tkalnica, ki je delovala le slabih 30 let, je bila prvo pravo industrijsko podjetje v Šempetru. Leta 1932 sta ga pod imenom »Ogriseg & Themel, Savinjska tkalnica, barvarna in apretura« ustanovila trgovca Waldemar Ogriseg in Franc Themel. Po drugi svetovni vojni je bilo podržavljeno. Na svojem vrhuncu je predstavljalo enega izmed stebrov tekstilne industrije na Celjskem. Predmet poslovanja je bila proizvodnja in prodaja bombažnih tkanin za platna, perilo, posteljnino in brisače. Tovarna je zaprla svoja vrata 31. decembra 1961.

KLJUČNE BESEDE

Šempeter v Savinjski dolini, Tekstilna tovarna Šempeter, Tekstilna tovarna Prebold, Tovarna nogavic Polzela, občina Žalec, gospodarstvo, tekstilna industrija, Franc Themel, Waldemar Ogriseg, Rudi Hribar, podržavljenje, likvidacija

ABSTRACT

THE DAYS OF THE TEXTILE FACTORY ŠEMPETER

The contribution describes the history of the Textile Factory Šempeter. The weaving factory, which operated for no more than thirty years, was the first veritable industrial plant in Šempeter. In 1932, it was founded by tradesmen Waldemar Ogriseg and Franc Themel under the name Ogriseg & Themel, Savinja Weaving, Dyeing and Finishing Company and nationalised after the Second World War. At the peak of its success, it represented one of the pillars of the textile industry in the Celje area. Its main business activity was the production and sales of cotton fabrics for linen, underwear, bed-linen and towels. The factory closed its doors on 31 December 1961.

KEY WORDS

Šempeter v Savinjski dolini, Textile Factory Šempeter, Textile Factory Prebold, Polzela Legwear Company, municipality of Žalec, economy, textile industry, Franc Themel, Waldemar Ogriseg, Rudi Hribar, nationalisation, liquidation.

Uvod

Po koncu prve svetovne vojne in izhodu iz avstro-ogrske monarhije je postal slovenski prostor gospodarsko in tehnološko najrazvitejši del nove južnoslovenske politične tvorbe. Tekstilna industrija je pri nas v tem obdobju doživela velik razcvet in postala najpomembnejša industrijska panoga. V Spodnji Savinjski dolini so med obema svetovnima vojnima delovale tekstilne tovarne v Preboldu, na Polzeli, v Žalcu in Šempetru. Skupaj z nekaterimi močnimi tekstilnimi podjetji v Celju (Metka, Bergmann in drug, Elka itd.) je bila tekstilna industrija na Celjskem ena izmed najmočnejših v državi. Zgodovina šempeterske tekstilne tovarne je kratka, saj je ta delovala le 30 let. Domožnanstvo in zgodovinopisje se z njo nista podrobno ukvarjala. Ob obravnavi zgodovine tekstilne industrije na Slovenskem je imela v najboljšem primeru epizodno vlogo, največkrat pa je bila zgolj omenjena. Kolikor mi je znano, so doslej zgodovino šempeterske tovarne še najbolj poglobljeno obdelali učenci Osnovne šole Šempeter, člani zgodovinskega krožka.¹

lovanju podjetja v predvojnem obdobju je zelo skromna. Zgodovinski arhiv Celje hrani dva dokumenta izdana pred letom 1945, nekaj podatkov pa lahko izluščimo tudi iz povojnih zapisnikov sej.

Iz trgovskega registra je razvidno, da sta družabnika Waldemar Ogriseg, trgovec iz Maribora, in Franc Themel, trgovec iz Medijskih Izlak, 9. junija 1932 ustanovila podjetje Ogriseg & Themel, Savinjska tkalnica, barvarna in apretura. Dne 20. februarja 1940 je v podjetje kot tretji družabnik vstopila Eliza Hutter, soproga znanega mariborskega industrialca Josipa Hutterja.² Družabnika Ogriseg in Themel sta leta 1932 preko časopisnega oglasa kupila navaden kmečki mlin in malo žago in na njunem mestu zgradila tekstilno tovarno.³ Povodu za izgradnjo tovarne na tem mestu je botrovala možnost izkoriščanja naravnega vodnega padca Podvinske struge.⁴ Obrežja so v ta namen ustrezno regulirali, odstranili mlinska kolesa in primitivne zapore ter postavili vodno turbino. Lastnika sta razpolagala z začetnim kapitalom 1,8 milijona dinarjev. Zgradila sta železobetonski objekt z navadno streho za bombažno tkalnico s pri-

Šempeter na razglednici iz leta 1931 (osebni arhiv).

Ustanovitev in predvojno delovanje

Tekstilna tovarna v Šempetru oz. nekdanjem Sv. Petru v Savinjski dolini je bila prvo pravo industrijsko podjetje v naselju. Do tridesetih let 20. stoletja je gospodarska moč kraja slonela predvsem na obrti in trgovini ter kmetijskih dejavnostih. V naselju je sicer delovalo tudi nekaj velikih mlinov in žag, vendar je šele razvoj tekstilne tovarne pospešil njegovo industrializacijo. Dokumentacija o nastanku in de-

² SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 4, Izvleček trgovskega registra A III 160 tvrdke Ogriseg in tov., Okrožno sodišče v Celju, 30. 9. 1947.

³ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 4, Listine tovarne 1932–1962 (v nadaljevanju Listine), Prevzemni zapisnik Tekstilne tovarne – Sv. Peter v Savinjski dolini, 23. 9. 1950.

⁴ Podvinska struga (tudi Struga) je 14 kilometrov dolga mlinščica, torej vodotok, ki so ga pri Podvinskem jezu po umetnem kanalu potegnili od reke Savinje, teče ob njenem levem bregu in se v bližini Žalca vrača v Savinjo. Tovrstni umetni kanali so bili nekoč namenjeni pogonu mlinov ali žag, pozneje pa tudi industrijskih obratov in tovarn. V Šempetru sta prednosti Podvinske struge najprej izkoriščala nekdanja mlin in žaga, po letu 1932 tekstilna tovarna, po letu 1962 pa še podjetje Aero. Op. p.

¹ Glej: Kalčič, Tekstilna tovarna Šempeter, str. 101–121.

pravljalnico in ostalimi pritliklinami.⁵ Nekdanje, pretežno iz kamna grajeno gospodarsko poslopje (hlev) iz začetka 20. stoletja je bilo zasilno preurejeno v upravno poslopje s pisarniškimi prostori.⁶

Prvi ohranjeni predvojni dokument v zvezi s tovarno je pooblastilo Sreskega načelstva v Celju o izvrševanju industrijske obrti iz leta 1932. Na podlagi Zakona o obrteh je Sresko načelstvo 11. septembra 1932 podjetju Tvrdka Ogriseg & Themel izdalo pooblastilo za izvajanje industrijske obrti tkalnice, barvarne in apreture. Podjetje s sedežem v Dobrteši vasi 21, občina Sv. Peter v Savinjski dolini, je bilo pod imenom Ogriseg & Themel, Savinjska tkalnica, barvarna in apretura vpisano v obrtni register Sreskega načelstva kot občem upravnem oblastvu prve stopnje.⁷

Drugi dokument je odločba o odobritvi uporabnega dovoljenja, izdana 24. junija 1933 na prošnjo podjetja Ogriseg & Themel.⁸ Dokument, ki je nastal na podlagi komisijskega pregleda tovarne 11. maja 1933, je svojevrsten popis tovarniških prostorov. Ker hkrati ponuja tudi odličen vpogled v tamkajšnje delovne razmere, na tem mestu povzemam njegove glavne poudarke. Komisija je ugotovila, da je bil obrat postavljen v skladu s predloženimi in odobrenimi načrti. Poleg turbinske centrale je bila zgrajena tudi kotlarna, za katero naj bi se bilo uporabno dovoljenje izdalo naknadno. Za pogon strojev sta bila v uporabi vertikalna vodna turbina z močjo 8,5 KM in generator z močjo 220 voltov, 11,5 kW (ok. 16 KM). V enem delu objekta sta se nahajali tkalnica s 40 statvami ter pregledovalnica z merilnikom in skladalnim strojem. V drugem delu poslopja so bili postavljeni navijalni stroj za križni navoj, osnovalni in škrobilni stroj ter mešalnik za škrob. V posebnem oddelku poslopja so bili predprostor z umivalnico in garderobo ter ločeni straniščni prostori za moške in ženske. Na podlagi zgornjih ugotovitev je komisija v skladu z določili Zakona o obrteh izdala uporabno dovoljenje, pod pogoji, ki razkrivajo tedanje visoke zdravstvene, higienske, varnostne in okoljevarstvene standarde. Komisija je zahtevala predložitev izvršilnega načrta, v katerega je bilo potrebno vrisati tudi kotlarno. Zahtevana je bila izgradnja vodovoda, preureditev stranišč in postavitve školjk na vodno izpiranje. Posamezne celice so morali predelati s šest centimetrov debelim zidom. Za moški del stranišča so zahtevali pisoar s spiranjem, za pomožno osebje pa umivalnico s tekočo vodo in garderobo z oma-

ricami. V delovne prostore je bilo treba postaviti pljuvalnike z napisom »Ne pljuvaj na tla«. V tkalnico so morali postaviti napravo za vlaženje zraka, v vse prostore pa napeljati centralno kurjavo. Vsaj nekatera okna naj bi bila opremljena z ventilatorji za čiščenje zraka. Komisija ni spregledala niti električnega likalnika v pregledovalnici, ki bi skladno s predpisi moral biti priključen z gumirano žico. Opozorila je tudi na morebitne posledice onesnaževanja zraka in vode. Za apreturo škroba ni bilo dovoljeno uporabljati cinkovega oksida, svinca in živega srebra, ampak le nekaj dekstrina in zeleno milo. Prepovedani so bili vsi kemični procesi, ki bi povzročali smrad, prav tako odlaganje tovarniških odpadkov v potok, v korist peric, kopalcev in živine.⁹

Tudi pri postavitvi kotlarne se je obrat soočil s strogimi komisijskimi pogoji. Opremiti jo je bilo treba z ognjevarnim tlakom, v strehi napraviti ventilacijski jašek in za kotel predložiti certifikat. V parovod za dovajanje pare v delovni prostor so morali vstaviti ventil, ki bi ga v primeru poškodbe avtomatično zaprl. Paro se je smelo v posamezne stroje dovajati izključno reducirano, zato so morali na ustreznih mestih namestiti redukcijske ventile. Za sušilne cilindre škrobilnega stroja je bilo treba predložiti spričevalo o preizkusu na pritisk. Lastnika obrata sta morala vse varnostne pogoje izpolniti do 15. julija 1933, centralno kurjavo in sisteme vlaženja pa urediti v roku dveh let ter vse ostalo v enem letu.¹⁰

V prevzemnem zapisniku iz leta 1950 je zapisano, da je podjetje pred vojno ves čas zelo dobro poslovalo. Svoje dohodke je investiralo v razširitev in modernizacijo proizvodnje. Največji infrastrukturni zalogaj po izgradnji tovarne je bila postavitve belilnice in apreture leta 1939. Izrecno je poudarjeno, da sta lastnika veliko pozornost namenjala izgradnji velikih in zračnih prostorov ter nakupu novih strojev.¹¹ Šempetrska belilnica je bila ob izgradnji pa vse do likvidacije podjetja največja in najmodernejša na Slovenskem. Njena kapaciteta je dostikrat presežala lastne potrebe. S takrat moderno infrastrukturo in dobro razvejano poslovno mrežo je bila tovarna v svoji branži med najmočnejšimi pri nas. Pred vojno ji je bila konkurenčna samo tekstilna tovarna iz Tržiča na Gorenjskem.¹²

Druga svetovna vojna

V času druge svetovne vojne je proizvodnja, tako se zdi, potekala normalno. Pisnih dokumentov sicer ni, vendar lahko iz pričevanj domačinov sodimo, da je tovarna še naprej nemoteno poslovala.¹³ To lahko pripišemo dejstvu, da sta bila oba glavna lastnika čla-

⁵ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 4, Listine, Prevzemni zapisnik Tekstilne tovarne – Sv. Peter v Savinjski dolini, 23. 9. 1950.

⁶ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 3, Sign. 32, Podatki za izdelavo investicijskega programa gradnje upravnega poslopja (v nadaljevanju Podatki), 25. 6. 1956.

⁷ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 4, Listine, Pooblastilo Sreskega načelstva v Celju, št. 6015/1, Celje, 11. 9. 1932.

⁸ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 4, Listine, Odločba Sreskega načelstva v Celju, št. 163/4–1933, Celje, 24. 6. 1933.

⁹ Prav tam.

¹⁰ Prav tam.

¹¹ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 4, Zapisnik, 23. 9. 1950.

¹² Štrukelj, Razvoj tekstilne, str. 260.

¹³ Ustni izjavi Franja Divjaka in Edvarda Sveta iz Šempetra.

Šempeter na razglednici iz leta 1941, motiv tkalnice spodaj desno (osebni arhiv).

na Kulturbunda oz. NSDAP. Po koncu vojne je Vojaško sodišče mariborskega vojnega področja, senat v Celju, 22. avgusta 1945 proti Ogrisgu in Themlu izreklo sodbo, po kateri sta bila oba spoznana za kriva. Valdemar Ogriseg, da »je bil član veleizdajniške organizacije KB«,¹⁴ Franc Themel pa »od februarja 1944 član veleizdajniške NSDAP«¹⁵ in da »sta oba s svojim podjetjem gospodarsko sodelovala z okupatorjem«. ¹⁶ Pri odmeri kazni Ogrisgu je sodišče upoštevalo tudi »njegovo dosledno sovražno stališče do OF«, ¹⁷ pri Themlu pa kot olajševalne okoliščine, »da se je ves čas okupacije zadržal do Slovencev korektno, dalje, da je podpiral OF materialno in tudi drugače vzdrževal zvezo s partizani ter jim pošiljal razna obvestila«. ¹⁸

Podjetje je bilo na podlagi sodnega sklepa podražavljeno in je prišlo pod kompetenco Narodne vlade LRS. Na podlagi Odloka AVNOJ-a z dne 21. novembra 1944 o prehodu sovražnikovega imetja v državno last pa je Okrajna zaplemna komisija v Celju 9. oktobra 1945 Themlu zaplenila vse njegovo imetje. ¹⁹

Že med vojno so bili v Sloveniji sprejeti odloki, ki so obravnavali prisilne odvzeme sovražnikovega imetja, imetja ljudi nemške narodnosti in domačih veleposestnikov, ki so sodelovali z okupatorjem. V Sloveniji je bila na prvem zasedanju ŠNOŠ ustanovljena Komisija za upravo razlaščenih imovine pri predsedstvu SNOS, ki je takoj po ustanovitvi začela

z delovanjem in izdajanjem raznih predpisov o začetju sovražnikovega imetja. Po končani vojni se je komisija reorganizirala in tudi preimenovala v Komisijo za upravo narodne imovine (KUNI) pri predsedstvu SNOS. Dolžnosti komisije so bile predvsem enotno upravljanje razlaščenega imetja ter skrb za njegovo vzdrževanje in upravo koristi, ki so iz tega izvirale. Po pravilniku naj bi prešla uprava zaplenjenega imetja neposredno na pristojna ministrstva. Izročitev bi se bila morala izvršiti s popisom in inventarjem zaplenjenega imetja, vendar se tak prenos imetja v Sloveniji ni nikoli izvedel, ker to ni bilo pod neposredno upravo KUNI, ampak že od vsega začetka pod upravo resornih ministrstev ali organov ljudskih odborov. ²⁰

Šempetrsko tovarno je po predpisih upravljal delegat. Narodna vlada Slovenije je 11. septembra 1945 izdala sklep, »da podpiše Ašič Alojz svoje ime pod žigom tvrdkinega imena 'Ogriseg & Themel', s pristavkom delegat ministrstva za industrijo in rudarstvo«. ²¹ Pristojno ministrstvo je 22. oktobra 1946 Ašiča razrešilo in na njegovo mesto postavilo Jožeta Rozmana. ²²

Ukinitev stare in ustanovitev nove tovarne

Staro podjetje Ogriseg & Themel je formalno ugasnilo leta 1946, a že kmalu za tem je bilo ustanovljeno novo. ²³ Ministrstvo za finance Ljudske Repu-

¹⁴ SI_ZAC/0611 OSCE, AŠ 483, Sign. Zp 188/45, Sodba Vojaškega sodišča mariborskega vojnega področja, senat v Celju, 22. 8. 1945.

¹⁵ Prav tam.

¹⁶ Prav tam.

¹⁷ Prav tam.

¹⁸ Prav tam.

¹⁹ SI_ZAC/0611 OSCE, AŠ 483, Sign. Zp 188/45, Odločba Okrajne zaplemne komisije, 9. 10. 1945.

²⁰ Radulovič, Komisija, str. 11.

²¹ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 4, Sklep D – R 93/45.

²² Prav tam.

²³ Iz izvlečka trgovskega registra je razvidno, da se je 31. 5. 1948 zaradi vpisa v register državnih gospodarskih podjetij pri ministrstvu za finance LRS izbrisala firma Ogriseg & Themel (SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 4, Zbris firme A III 150/29, Okrožno sodišče v Celju, 31. 5. 1948).

Vila Themel v Šempetru, po rekonstrukciji leta 2010. Leta 1935 jo je za svojo družino zgradil Franc Themel, soustanovitelj in solastnik podjetja Ogriseg & Themel, Savinjska tkalnica, barvarna in apretura. Danes so v njej lastniška stanovanja (foto: Damir Žerič).

blike Slovenije je namreč izdalo odredbo, po kateri je bila 23. septembra 1946 kot državno gospodarsko podjetje registrirana Tekstilna tovarna Sv. Peter v Savinjski dolini. Kot je zapisano, je bila odredba izdana na podlagi Splošnega zakona o državnih podjetjih in Pravilnika o registriranju državnih gospodarskih podjetij ter na podlagi prijave Joška Rozmana, takratnega ravnatelja tovarne.²⁴ Podjetje je po odredbi po novem sodilo pod Ministrstvo za industrijo in rudarstvo LRS – Glavna direkcija tekstilne industrije LRS. Dokument razkriva, da so osnovna sredstva, ki so obsegala vrednost zemljišč, zgradb, strojev in inventarja dotedanjega podjetja Ogriseg & Themel, po valorizacijski bilanci z dne 31. decembra 1945 znašala 2.416.543,93 dinarjev, obratna sredstva pa 4.210.135,56 dinarjev.²⁵

Ministrstvo je 15. januarja 1947 izdalo pravila o organizaciji in načinu poslovanja državnega podjetja Tekstilna tovarna Sv. Peter v Savinjski dolini. Ta so zelo natančno določala njegovo poslovanje in upravljanje. Poleg splošnih določb o ustanovitvi je najobsežnejši del namenjen posebnim določbam in razčlembam skupin poslov – sekretarskim, delovodskim, nabavnim in prodajnim, poslom računovodstva in poslom načrtovanja. Vse skupine je v enotno organsko celoto združeval poslovodja s svojimi nalogami in pooblastili.²⁶

Pristojno ministrstvo je 29. septembra 1947 izda-

lo odločbo, po kateri je bil Tekstilni tovarni Sv. Peter v Savinjski dolini odvzet status republiškega pomena in s 1. oktobrom 1947 dodeljen status okrajnega pomena.²⁷ Občinski ljudski odbor Celje – okolica je kot novi operativno upravni voditelj tovarne prevzel vse javne in zasebno-pravne pravice in dolžnosti, ki so bile dotlej v pristojnosti Glavne direkcije tekstilne industrije v Ljubljani.²⁸

Povojno poslovanje

Sredi vojne vihre je bila strojna oprema v mnogih obratih uničena, poškodovana ali odpeljana drugam. Po vojni je tekstilna industrija na Celjskem sicer ponovno oživela, toda povsod je primanjkovalo ustrezno kvalificirane delovne sile, predvsem pa je primanjkovalo osnovnih surovin. V šempeterski tovarni je proizvodni proces občasno trpel zaradi nerednih dobav naročenih surovin ali slabše kvalitete nabavljenega materiala. Na splošno pa je bilo skozi vso povojno obdobje poslovanje ocenjeno kot zelo dobro. Predmet poslovanja je bila proizvodnja in prodaja bombažnih tkanin za platna (v enojni in dvojni širini), perilo, posteljnine in brisače.²⁹ Ž večino preje so tovarno zalagali Predilnica Litija, Pazinka Pazin, Induplati Jarše in Tekstilna tovarna Prebold, medtem ko so večje količine prišle tudi s Kosova in iz Makedonije, celo iz Italije in Egipta.³⁰

²⁴ Zanimivo, da se kot ravnatelj omenja Jože Rozman, čeprav je funkcijo nastopil šele 22. oktobra 1946. Glej op. 19. Op. p.

²⁵ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 4, Vlada LRS, Narodna vlada Slovenije, štev. 22716–1947.

²⁶ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 4, Pravila državnega industrijskega podjetja »Tekstilna tovarna Sv. Peter v Savinjski dolini«, 15. 1. 1947.

²⁷ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 4, Odločba o spremembi značaja podjetij, 9. 10. 1947.

²⁸ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 4, Prezemni zapisnik, 13. 10. 1947.

²⁹ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 3, Sign. 26, Ceniki 1961.

³⁰ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 5, Sign. 53, Zaključni računi 1956–1961 (v nadaljevanju ZR), Zaključni račun 1957.

Bilanca je konec leta 1947 pokazala, da je produkcija na letni ravni znašala približno 1.000.000 m² pri porabi približno 200.000 kg bombažne preje. Obratna in osnovna sredstva podjetja so se povečala na 9.160.000 dinarjev, kar kaže, da je bilo njegovo poslovanje po vojni zelo aktivno.³¹

O delovanju tovarne v prvih povojnih letih ni dosti trdnih pisnih virov. Najstarejši ohranjeni zapiski sej delavskega sveta segajo v leto 1953, upravnega odbora pa v leto 1955. Zato je tem bolj dragocen ohranjen Popis lokalne industrije in obrti iz leta 1951, v katerem so navedeni osnovni podatki o podjetju. Skupna površina delovnih prostorov je znašala 2320 m², delo je potekalo v dveh izmenah po 8 ur. Tega leta je bilo v podjetju zaposlenih 125 ljudi – trije inženirji-tehniki, 7 administrativnih delavcev, 5 članov pomožnega osebja in 110 ostalih delavcev; od teh 101 strokovni (16 pomožnih, 22 polpriučeni, 30 priučeni, 21 izučeni, 6 samostojni, 6 specialistov) in 9 navadnih delavcev.³²

Opravljen je bil tudi popis vseh delovnih strojev in naprav. Podjetje je premoglo 83 bombažnih stavev, 21 bombažnih revolverjev, 2 navijalna stroja za osnovo in 2 za votek, 2 pralna stroja ter po 1 snovalni, raztezalni in sušilni stroj, toplozračni škrobilni stroj, škrobilni stroj za blago in sušilni stroj za tkanine, suhi in vodni kalander, merilni in raztezalni stroj, stroj za lomljenje apreture in vlažilni stroj, belilni kotel, smodilni in razškrobilni stroj ter stroj za pripravo hipoklorita. V lasti je imelo tudi pogonski stroj – Francisovo vodno turbino z močjo 140 KM, ki jo je izdelalo podjetje Schneider iz Škofje Loke, in še elektromotor Siemens Schukert.³³ Nekaj let pozneje so iz Podvinske struge pogonsko energijo črpali

preko pokončne Peltonove turbine, z močjo 55 kW. Nova turbina je poganjala obe tkalnici, škrobilnico, delno pa tudi pripravljalnico, medtem ko je belilnico z apreturo poganjalo zunanje električno omrežje. V primeru pomanjkanja vode v kanalu so lahko uporabili tudi rezervni motor, ki je bil vezan na omrežje. Ob nizkem vodostaju, zlasti v zimskih mesecih, je bilo potrebno vso vodo iz Savinje pri jezcu preusmeriti v kanal. Pri tem je obstajala nevarnost, da ta s sabo povleče led in srež, kar bi otežilo obratovanje.³⁴ Čeprav so se tovarniške odplake izlivala v Podvinsko strugo, je bila stopnja njene onesnaženosti v primerjavi s Savinjo neprimerno manjša. Po takratnih meritvah je bil pretok vode v Strugi skozi vse letne čase približno enak, ok. 3,2 m³/s, pri profilu korita ok. 5 x 1 m.³⁵

Z nastopom delavskega samoupravljanja in na podlagi Zakona o gospodarjenju z državnimi gospodarskimi podjetji po delovnih kolektivih je izvršilni odbor Okrajnega ljudskega odbora Celje – okolica 14. avgusta 1950 izdal odločbo o volitvah v delavski svet podjetja Tekstilna tovarna Šempeter. Prve volitve so potekale 5. septembra 1950, izvoljenih pa je bilo 23 članov.³⁶ Znotraj sveta so izvolili ožji organ upravljanja – upravni odbor. Direktor je kot tretji organ upravljanja vodil podjetje in bil odgovoren za njegovo poslovanje. To funkcijo je do likvidacije podjetja opravljal Rudi Hribar. Leta 1950 gospodarsko stanje podjetja ni bilo najboljše. Dostava preje je bila nezadostna, samo 30 % predvidene količine. Tudi dotok drugih surovin je bil skozi vse leto neenakomeren in nezadosten, več tednov tovarni ni bil zagotovljen niti premog. Število zaposlenih se je sicer povečalo s 112 na 119, vendar je bila delovna sila, zlasti mlajša,

Spominska plošča na pročelju nekdanje tkalnice: »Dne 17. 9. 1950 je delovni kolektiv TT Šempeter prevzel tovarno v delavsko samoupravljanje« (foto: Damir Žerič).

³¹ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 4, Listine, Prezemni zapisnik Tekstilne tovarne – Sv. Peter v Savinjski dolini, 23. 9. 1950.

³² SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 4, Popis lokalne industrije in obrti, 1951.

³³ Prav tam.

³⁴ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 5, Sign. 53, ZR, Zapisnik, 26. 2. 1957.

³⁵ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 5, Zapisniki sej upravnega odbora 1955–1961 (v nadaljevanju UO), Obratni poslovnik za čistilno napravo in čiščenje odplak, 1960.

³⁶ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 4, Odločba o volitvah v delavski svet Tekstilne tovarne Šempeter, 14. 8. 1950.

neizkušena.³⁷ So pa na veliko veselje zaposlenih leta 1951 zgradili sindikalno dvorano, ki je leta 1954 dobila celo oder.³⁸

Leto 1953 je bilo na splošno ocenjeno kot zelo uspešno, saj so na trg spravili številne nove produkte. Najbolj »zvezdniška« je bila očitno »Tanja«, kar zasledimo v zapisniku seje delavskega sveta z dne 3. aprila 1953: »Glede artikla 'Tanja' je tov. obratovodja poudaril, da je za letošnje leto najvažnejši artikel in da je treba prav posebno paziti na kvaliteto. Za 'Tanjo' imamo dogovor s Tekstilno tovarno Prebold in jo lahko izdobavimo, kolikor jo napravimo.«³⁹ Prvič po sodnih procesih leta 1945 se v navedenem zapisniku med navzočimi omenja tudi Franc Themel, bivši soustanovitelj in po vojni razlaščen solastnik tovarne, kot eden izmed štirih kandidatov za predsednika delavskega sveta.⁴⁰

Leta 1954 so na sejah delavskega sveta in upravnega odbora razglabljali o izboljšavah strojnega parka. Tkalski stroji so bili očitno že precej zastareli, in »ker so naši tkalski stroji še primitivni in ne dosegajo svoje zmogljivosti, bi bilo nujno opraviti remont na strojih in jih istočasno avtomatizirati. S tem da se opravi remont in da se stroji avtomatizirajo, je življenjska doba strojev ne moremo govoriti, saj en stroj stane približno 2,5 milj. DIN.«⁴¹ Tega leta so tovarno temeljito obnovili in avtomatizirali 64 strojev.⁴²

Leta 1956 so v podjetju izdelali načrt izgradnje novih tovarniških objektov. Novogradnje so bile nujno potrebne, saj je dobršen del proizvodnje slonel še na predvojni infrastrukturi, pravega upravnega poslopja, skladišč, adjustirnice, delavskih garderob in kopalnice s sanitarijami pa tovarna sploh ni imela.⁴³ Upravno poslopje se je še vedno nahajalo v nekdanjem gospodarskem posloppju. Majhni in nizki pisarniški prostori so bili zaradi kamnite gradnje vlažni, zaradi majhnih oken in nezadostne dnevne svetlobe so morali vseskozi uporabljati električno razsvetljava, kar je seveda pomenilo velik strošek.⁴⁴ Ob visokem vodostaju Struge so bili spodnji pisarniški prostori izpostavljeni vdoru vode. Podjetje ni imelo niti ustreznih sanitarnih prostorov razen najnujnejših stranišč v sanitem obratu.⁴⁵ Bombažno prejo so skladiščili kar v leseni baraki, ki je stala v neposredni bližini proizvodne stavbe, kar seveda ni odgovarjalo požarno-varnostnim predpisom.⁴⁶ Za prejo in druge

materiale, zlasti za potrošni material in embalažo, je bilo nujno potrebno zagotoviti ustrezne skladiščne prostore.

Leta 1957 je podjetje dobilo prepotrebne nove prostore, s katerimi je zaokrožilo svojo posestno maso. Tovarniški objekt in upravna stavba sta omenjena že v zapisniku z dne 23. septembra 1946, leta 1949 sta bili zgrajeni vratarnica in skladišče materiala, leta 1957 pa še novo upravno poslopje, skladišče surovin, garaže in uta za kolesa.⁴⁷ Iz dokumenta, kjer se omenja dovoljenje za ustanovitev menze in obisk sanitarne inšpekcije, ki je prišla na ogled prostorov, lahko sklepamo, da je tovarna najpozneje septembra leta 1957 dobila lastno menzo z bifejem.⁴⁸

Leto 1958 je bilo ocenjeno za precej kritično, saj zaradi stalne menjave asortimentov in slabe kvalitete dobavljene preje, zastavljenega plana niso mogli doseči. S prepovedjo izvoza na tuje trge leto pred tem, se je morala proizvodnja preusmeriti na široko potrošnjo. Direktor Hribar je zato brez zadržkov rohnel čez zgrešeno državno gospodarsko politiko: »Izvoz je ukinila oblast, niso pa pri tem mislili, da se bodo zaloge kmalu tako občutno povečale. Vsled prepovedi izvoza smo izgubili na zunanjem trgu kupce, ter obstoja vprašanje kako bomo te kupce zopet dobili nazaj.«⁴⁹ Ob tem je delavski svet ugotovil, da je prišlo do večjih pomanjkljivosti v proizvodnji in organizaciji dela, poslabšali so se tudi delovni pogoji. »Po sklepu delavskega sveta se bo dal prispevek za bolj izdatno toplo malico. Predvsem pa je treba skrbeti za čistočo na delovnih mestih, ker bomo tudi s tem zmanjšali obolenja in nezgode, česar je v našem podjetju mnogo preveč. Ravno v teh problemih je v našem podjetju največja rezerva za izboljšanje proizvodnosti. Da bi oblažili obolenja predvsem tistih, ki vedno bolujejo po par dni, naj UO postavi kontrolorja z gotovim honorarjem, ker se bo to vsekakor obrestovalo.«⁵⁰ »Da nismo plan dosegli, je precej krivde tudi na tem, ker poedinci le prepogosto bolujejo in to za vsako malenkost. S tem ne mislim reči, da če je kdo bolan, da ne sme k zdravniku, vendar praksa pokaže, da nekatere mlajše delavke za vsako malenkost ali domišljijo že bolujejo.«⁵¹ Precej zaskrbljujoče je torej bilo predvsem veliko število bolniških ur, pa tudi visok odstotek nosečnic. Pravzaprav je izpad delovnih ur zaradi različnih obolenj ali porodniške predstavljal enega izmed bolj perečih problemov. Leta 1956 je npr. zaradi bolezni izpadlo 14.108 delovnih ur, naslednje leto pa celo 29.251. Tega leta je zanosilo kar 10 žensk.⁵² Potrebno je upoštevati, da so bile v izra-

³⁷ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 4, Splošno poročilo Tekstilne tovarne, 21. 9. 1950.

³⁸ Orožen, *Kratka zgodovina*, str. 228.

³⁹ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 5, Zapisniki sej delavskega sveta 1953–1961 (v nadaljevanju DS), Zapisnik, 10. 8. 1953.

⁴⁰ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 6, DS, Zapisnik, 11. 4. 1953.

⁴¹ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 6, DS, Zapisnik, 29. 3. 1954.

⁴² Orožen, *Kratka zgodovina*, str. 228.

⁴³ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 3, Sign. 32, Podatki, 10. 5. 1956.

⁴⁴ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 3, Sign. 32, Podatki, 25. 6. 1956.

⁴⁵ Prav tam.

⁴⁶ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 3, Sign. 33, Investicije 1970, Predlog investicijskega programa, 20. 4. 1957.

⁴⁷ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 4, Evidenca splošnega ljudskega premoženja, OBLO Žalec, 10. 12. 1957.

⁴⁸ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 4, Listine, Komisijiski ogled, 14. 9. 1957.

⁴⁹ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 6, DS, Zapisnik, 2. 6. 1958.

⁵⁰ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 5, DS, Zapisnik, 4. 12. 1958.

⁵¹ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 6, DS, Poročilo predsednika, 1959.

⁵² SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 5, Sign. 53, ZR, Zaključni račun 1957.

zito ženskem kolektivu tovrstne težave lahko toliko bolj izrazite. Konec leta 1960 je bilo v podjetju zaposlenih 167 ljudi; od teh 27,5 % moških in 72,5 % žensk.⁵³

Krizno leto 1958 je podjetje uspešno prebrodilo, tudi poslovanje v prvi polovici naslednjega je bilo dobro, do velikega pretresa pa je prišlo 1. oktobra 1959, ko je bila sklicana izredna seja delavskega sveta. Na njej je direktor Hribar navzočim predstavil smiselnost združitve šempeterske in preboldske tekstilne tovarne. Tovrstne ideje so bile v preteklosti sicer že tema pogovorov, a bolj na ravni govoric in so vsakokrat tudi hitro potihnile. Tokrat je bil položaj povsem drugačen, saj je bila združitev tik pred izvršitvijo, s tem pa se je dolgoročno že napovedovala končna usoda tovarne. Hribar je navzočim pojasnjeval, »da se po vsej državi združujejo večja ali manjša podjetja, da pa temu niso vzroki neke gospodarske težave. Gospodarsko stanje našega podjetja je pozitivno ter se združitev s Tekstilno tovarno Prebold vrši na enakopravni bazi v cilju povečanja kapacitet proizvodnje. Naša belilnica bi služila s svojimi prostimi kapacitetami za beljenje vseh širokih tkanin Prebolda, docim bi bila dana možnost tiskanja naših ozkih tkanin v Preboldu. To naj bi služilo kot neka osnova, katera je dala idejo za združitev. Povdarjam, da pri tem ni bojazni glede zaposlitve delavne sile.«⁵⁴ Delavski svet je predlog združitve, ki naj bi se zgodila 1. januarja 1960, soglasno sprejel. Ni dvoma, da je bila takšna akcija usklajena, saj je istočasno o združitvi razpravljali tudi delavski svet preboldske tovarne, ki je sklep o združitvi prav tako soglasno sprejel. Obe podjetji bi imenovali po 6 članov delavskega sveta in po 2 člana upravnega odbora, ki bi se medsebojno udeleževali sej obeh delavskih svetov.⁵⁵

Meseca novembra je bila združitev podjetij tik pred izvršitvijo, saj so na sejah že razpravljali in odločali o imenu novega podjetja. V ožji izbor so prišla imena Printeks, Preteks in Savinjteks. Po sklepu obeh svetov bi se novo, združeno podjetje imenovalo Tekstilna tovarna Printeks s sedežem v Preboldu.⁵⁶ Eden od sklepov združitve je bil, »da bo predmet poslovanja novega podjetja predenje bombaža in umetnih vlaken, tkanje in oplemenjevanje tkanin iz bombaža in umetnih vlaken ter graviranje tiskarskih valjev – vse na industrijski način.«⁵⁷ Zaradi boljšega komuniciranja in poslovanja bi morali po združitvi nujno vzpostaviti telefonsko napeljavo med obema obratoma.⁵⁸

Toda 12. decembra je nepričakovano prišlo do preobrata. Delavski svet šempeterske tkalnice je ob-

vestil vse pristojne, da bodo sklep o združitvi obeh tovarn razveljavili. Predsednik sveta je v obrazložitvi navedel, »da je bil sklep o združitvi sprejet na nepravilen način in nedemokratsko, ker je bilo postavljeno, da se to mora izvršiti. Že uro pred zasedanjem na katerem je bil sprejet sklep o združitvi, so nas Preboldčani poklicali na ožji sestanek na katerem je bilo povdarjeno, da ne sme biti nobeden funkcionar proti temu sklepu in da se mora sprejeti na DS-u. Smatram pa, da je to zelo nezdrav pojav v našem družbenem upravljanju, da smo morali ta sklep sprejeti brez kakršnekoli gospodarske analize, ki bi pričala o gospodarskem napredku. Še bolj pa nas je prizadela samovolja preboldskega direktorja, ker je pred zasedanjem občinskega ljudskega odbora Žalec na skupnem sestanku delavskih svetov razpusil oba delavska sveta.«⁵⁹ V dopisu Občinskemu ljudskemu odboru Žalec so še dopisali, »da so v samem podjetju vsi pogoji za rekonstrukcijo, saj razpolagamo s precejšnjimi finančnimi sredstvi, katere smo tako skrbno čuvali za ocenjene namene. Z rekonstrukcijo podjetja bo vsekakor dosežen precejšnji gospodarski napredek ne samo za podjetje temveč za celotno družbo.«⁶⁰

Direktor Hribar se je na isti seji posul s pepelom in utemeljil svojo zmoto. »Združitev je bila že iz osnove zgrešena, ker so bili na prvem mestu ostanki, višje plače, itd. Če bi bile ekonomske koristi od tega, bi bili dolžni stvar podpreti, ker pa tega ni, moramo zastopati našo splošno korist. Slep smo se pokoravali pritisku in bi bilo to le prisilna likvidacija podjetja in bi bila osramotitev kolektiva, ker smo vedno dobro gospodarili in smatram, da ni nobenih vzrokov za prisilno razpuščanje podjetja. Iz tega gledišča smatram, da moramo napako, ki smo jo napravili na izrednem zasedanju o združitvi popraviti danes in iti naprej samostojno pot v sodelovanju s podjetji, ki imajo interes poštenega enakopravnega sodelovanja.«⁶¹ Zapisnik seje potrjuje, da bi se morali podjetji združiti brez prigovarjanja, čeprav sta bila oba kolektiva proti. »Delavski svet je na podlagi pravilne proučitve gospodarskega razvoja in ekonomskega izračuna, ter na podlagi splošne politike našega socialističnega gospodarstva na 14. rednem zasedanju z dne 12. decembra 1959 sprejel sklep, da razveljavi sklep o združitvi, ki je bil sprejet na izredni seji dne 1. 10. 1959.«⁶²

Na seji Občinskega ljudskega odbora Žalec 30. decembra 1959 so sklep o združitvi razveljavili in sprejeli sklep o samostojnosti šempeterskega podjetja. Pristojna komisija za ekonomsko analizo poslovanja v Žalcu je takrat sicer opozorila, da se tekstilna industrija v celotni državi razvija, da močna podjetja izdelujejo enake artikle kot tovarni v Šempetru in Preboldu in da bi se lahko zaradi konkurence obe

⁵³ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 5, Sign. 53, ZR, Zapisnik, 21. 2. 1961.

⁵⁴ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 6, DS, Zapisnik, 1. 10. 1959.

⁵⁵ SI_ZAC/1344 TTP, AŠ 16, Sign. 84, Zapisniki sej delavskega sveta 1958–1960, Zapisnik, 1. 10. 1959.

⁵⁶ SI_ZAC/1344 TTP, AŠ 16, Sign. 84, Zapisniki sej delavskega sveta 1958–1960, Zapisnik, 19. 11. 1959.

⁵⁷ Prav tam.

⁵⁸ SI_ZAC/1344 TTP, AŠ 7, Sign. 74, Zapisniki sej upravnega odbora 1958–1959, Zapisnik, 18. 11. 1959.

⁵⁹ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 6, DS, Zapisnik, 12. 12. 1959.

⁶⁰ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 6, DS, Dopis, 12. 12. 1959.

⁶¹ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 6, DS, Zapisnik, 12. 12. 1959.

⁶² SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 6, DS, Dopis, 12. 12. 1959.

Poslopje stare tkalnice (foto: Damir Žerič).

podjetji znašli v težavah. Komisija je torej ocenila, da razlogi za združitev obstajajo – večja konkurenčnost na tržišču, nižji proizvodni stroški, boljša razporeditev strokovnih kadrov, nadzidava obstoječega obrata v Šempetru, poleg tega pa naj bi se proizvodnji že tedaj dopolnjevali. Ker pa iz priloženega gradiva niso bili dovolj razvidni ekonomski razlogi za združitev, so na seji odbora v Žalcu sklep razveljavili.⁶³

Šok je očitno pozitivno vplival na podjetniško klimo, saj številke za leto 1959 kažejo na zelo dobro poslovanje. Če je tovarna leta 1958 izvozila za 300.000 tekočih metrov beljenih in nebeljenih tkanin, so jih leta 1959 preko izvoznikov Jugotekstil Ljubljana, Tekstil Zagreb in Centrotekstil Beograd izvozili kar 737.000 tekočih metrov. Vodstvo uprave je bilo zadovoljno, da je postala šempeterska tovarna tudi v tujini prepoznavna blagovna znamka s priznano kvaliteto, spodbudna pa je bila tudi novica, da na naslov tovarne ni prispel niti en zahtevek za reklamacijo.⁶⁴

Z velikim zagonom in smelimi načrti so vstopili v leto 1960. Januarja so stekla začetna dela pri rekonstrukciji obrata. Po prvotnem planu bi najprej zgradili halo za 120 širokih strojev, nato kotlovnico ter nazadnje še barvarno in kosmatilnico. Pristopili so k izdelavi boljših artiklov po vzorcih tekstilne tovarne »Metka« Celje, s katero so odtlej tesneje sodelovali.⁶⁵ Raznovrstnost asortimentov so med letom razširili z načrtovanih 6 na 21.⁶⁶

Največje povpraševanje je bilo po ozkih tkaninah, zato so v tkalnici ukinili nočno delo in ga uvedli v

tkalnici ozkih statev, hkrati pa je analiza pokazala, da so ozki stroji rentabilnejši od širokih. Želeli so nabaviti 100 avtomatskih tkalskih strojev iz Vzhodne Nemčije, zgradili pa bi tudi novo halo. Njihov interes je bil predvsem izboljšati delovno storilnost in kvaliteto artiklov.⁶⁷ V nasprotju z ocenami dobaviteljev glede kvalitete materialov, je delavski svet menil, da je kvaliteta proizvodov zelo slaba, »saj se iz dobljene materiala, predvsem votka, ne da izdelati dobrega blaga«. ⁶⁸ Po drugi strani pa je podjetje sklenilo več pogodb o nabavi, kot jih je uspelo zaradi omejene zmogljivosti uresničiti. »Prodaja naših proizvodov poteka kar v redu, samo slabi plačniki so kupci. Največji dolžniki so 'Metka' Celje, 'Modna oblačila' Ljubljana in 'Majka i dete' Beograd. Obljubili so, da bodo v kratkem poravnali obveze, da naj še malo počakamo s tožbami. Poudaril bi še to, da ni to primer samo pri nas pač pa je splošni pojav.«⁶⁹ Finančno poročilo za leto 1958 npr. razkriva, da so odjemalci dolgovali za okoli 100 milijonov dinarjev.⁷⁰ Nadaljeval se je tudi pereč problem ustreznih kadrov, saj »stroji široke tkalnice stojijo zaradi nestrokovnosti mojstrov. Mojstrski kader se mora izpopolniti v tkalnici. Slabe delavce je treba poslednjič klicati na odgovornost.«⁷¹

Poslovno leto 1960 je bilo ocenjeno za zelo dobro, po vsestranski analizi rezultatov je bilo ugotovljeno, da je podjetje skrbno gospodarilo, uvedba tretje izmene pa je doprinesla večji bruto produkt in višji dohodek. Dvignila sta se rentabilnost in ekonomičnost poslovanja, izboljšala se je tudi kvaliteta izdelkov. Povprečni zaslužki v letu 1959 so bili med najvišjimi v tekstilni stroki, okrog 12.000 DIN, v letu 1960 pa se je povprečje dvignilo na 19.000 DIN.⁷²

⁶³ SI_ZAC/0194 OBLO Žalec, Zapisniki 1958–1959, AŠ 181, Sign. 002/00017, Zapisnik 16. seje občinskega zbora OBLO Žalec, 30. 12. 1959.

⁶⁴ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 6, DS, Poslovno poročilo 1960.

⁶⁵ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 5, DS, Zapisnik, 15. 1. 1960.

⁶⁶ SI_ZAC/0194, OBLO Žalec, Zapisniki 1961–1962, AŠ 185, Sign. 002/00027, Poročilo zboru proizvajalcev OBLO Žalec za leto 1959, 12. 4. 1960.

⁶⁷ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 6, DS, Zapisnik, 24. 3. 1960. ⁶⁸ Prav tam.

⁶⁹ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 5, DS, Zapisnik, 22. 6. 1960.

⁷⁰ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 6, DS, Zapisnik, 21. 3. 1959.

⁷¹ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 5, DS, Zapisnik, 6. 7. 1960.

⁷² SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 3, Sign. 30, Dopisi 1954–1961, Dopis, 1960.

Proizvodni proces je bil razdeljen na 3 glavne oddelke:

- pripravljavnica s pododdelki: križno navijanje, angleško snovalo, škrobilnica, vdevalnica in votkov navijalni stroj;
- tkalnica s 104 tkalskimi stroji, od tega 84 ozkimi in 20 širokimi;
- dodelava oz. belilnica za apreturo: sušenje in razškrabljanje surovih tkanin, belilni kotel s pramenskimi pralnimi stroji, ožemalni kalander z raztepalnikom, sušilnica s faolardom, egalizirka z dublirnim in merilnim strojem ter stiskalnica za blago; v sklopu tega oddelka je bil še oddelek za adjustiranje blaga.⁷³

Povprečno število zaposlenih je naraslo s 139 na 160.⁷⁴ Zaradi povečanega števila naročil je delavski svet predlagal uvedbo tretje izmene široke tkalnice, predlagal pa je tudi nakup 200 širokih tkalskih strojev iz ZDA.⁷⁵ Nabava modernih strojev je bila tik pred izvedbo, direktor Hribar pa je še maja 1961 pojasnjeval: »S pomočjo 'Progres' Beograd, ki nam je nudil devizna kritja, bomo dobili v juliju 100 tkalskih strojev in to iz Amerike. Velik problem je pa s prostorom za namestitvev strojev, ker sredstev za zidavo ni. V skrajni sili dokler stroje ne očistimo, bi bil prostor v sedanji jedilnici. Med tem časom pa bomo skušali zgraditi odnosno adaptirati dosedanjo tkalnico z montažnim prizidkom.«⁷⁶ Ambicije podjetja so bile torej velike, toda v zadnjem hipu je vmes posegla takratna oblast. Do realizacije nakupa ni prišlo, saj je Zvezni izvršni svet (ZIS) uvoz tkalskih strojev iz ZDA prepovedal. Namesto ameriških je svetoval nabavo tkalskih strojev znamke Pikanol domače proizvodnje, ki pa bi jih podjetju zaradi visoke cene uspelo nabaviti le omejeno število.⁷⁷

Čeprav je ZIS blokiral nabavo moderne strojne opreme, so v podjetju vztrajali pri uresničevanju ambicioznih načrtov. Predvidena rekonstrukcija bi se izvajala pet let, začela pa naj bi se še v letu 1961. Po planu bi se proizvodnja v nekaj letih povečala za 100 %, zaposlenost pa za 10 %. V investicijskem programu je vodstvo podjetja navedlo, da so bili leta 1932 v prostorih nekdanje žage montirani rabljeni amortizirani stroji, zato se je kolektiv odločil, in navkljub blokadi vztrajal, da se nabavi 200 avtomatskih stavev in moderne pripravljalne stroje, ki bi nadomestili dotodanje tkalske. Potrebno bi bilo zgraditi novo zgradbo za razširjeno tkalnico. Po izračunih bi bilo zaradi povečanega obsega dela in uvedbe tretje izmene dolgočasno zaposlenih 300 ljudi.⁷⁸

V tovarni so bili zaposleni predvsem domačini iz Šempetra in drugih okoliških naselij v Spodnji Savinjski dolini. Z naraščanjem proizvodnje je raslo tudi število zaposlenih. Če je bilo leta 1951 v podjetju 125 delavcev, jih je bilo decembra 1960 že 167. V januarju 1961 je bilo zaposlenih rekordnih 182, od teh je v oddelku tkalnice delalo tudi okoli 20 mladoletnikov.⁷⁹ Tovarna je v začetku leta 1961 dosegla svoj zenit. Število zaposlenih je nato praktično z vsakim poročilom padalo, kar je morda že nakazovalo skorajšnje zaprtje obrata. Dne 30. maja 1961 je bilo zaposlenih še 154 delavcev,⁸⁰ medtem ko jih je likvidacijo tovarne konec leta 1961 dočakalo le še 143.⁸¹

Rudi Hribar (1908–1967) je bil od leta 1950 do likvidacije podjetja leta 1961 direktor Tekstilne tovarne Šempeter. Na fotografiji skupaj s sinom Sergejem (foto: osebni arhiv Sergeja Hribarja, 1956).

⁷³ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 6, DS, Poslovno poročilo 1960.

⁷⁴ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 5, DS, Zapisnik, 1. 3. 1961.

⁷⁵ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 6, DS, Zapisnik, 13. 12. 1960.

⁷⁶ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 6, DS, Zapisnik, 16. 5. 1961.

⁷⁷ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 5, DS, Zapisnik, 29. 6. 1961.

⁷⁸ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 3, Sign. 47, Investicijski program 1961.

⁷⁹ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 5, UO, Zapisnik, 17. 1. 1961.

⁸⁰ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 3, Sign. 18, Tarifne postavke 1961.

⁸¹ SI_ZAC/0194, OBLO Žalec, Zapisniki 1961–1962, AŠ 189, Sign. 002/00033, Zapisnik 51. seje zbora proizvajalcev OBLO Žalec, 22. 2. 1962.

Iz ohranjene dokumentacije je razvidno skupno število zaposlenih in njihova razporeditev po oddelkih januarja 1961 (SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 5, Zapisniki sej upravnega odbora, Zapisnik, 17. 1. 1961).

ODDELKI	ŠTEVILO
Splošna uprava	13
Tkalnica	99
Čistilnica	10
Vdevalnica	7
Snovanje	1
Previjanje	5
Previjanje ostankov	5
Škrobilnica	4
Belilnica 1	11
Adjustirnica	6
Skladišče glavnih izdelkov	2
Skladišče pomožnih materialov	2
Kotlovnica	2
Mizarska delavnica	1
Ključavničarska delavnica	2
Šofer osebnega avtomobila	1
Šofer tovornega avtomobila	1
Pomožni uslužbenci	10
SKUPAJ	182

Kot družbeno odgovorno podjetje, ki se zaveda vpetosti v širše družbeno in lokalno okolje, je tovarna del sredstev namenjala za štipendije, s stalno finančno in materialno podporo pa omogočala delovanje raznih organizacij in društev. Sredstva je večkrat namenila tudi za postavitev spominskih plošč padlim borcem in za organizacijo športnih prireditev. Leta 1953 je Lesno podjetje Šempeter gradilo lasten proizvodni objekt. Dobava gradbenega materiala je zamujala in da ne bi delavci čakali v nedogled, jim je tekstilna tovarna priskočila na pomoč z donacijo 1000 kosov opeke.⁸² Za prireditev, ki je septembra 1954 pod naslovom »Štajerska v borbi« potekala na Ostrožnem pri Celju, je podjetje prispevalo kar 600.000 dinarjev.⁸³ Ob tem je izšla tudi posebna priloga revije *Tovariš* s fotoreportažo tovarne, za kar je bilo potrebno odšteti še dodatnih 120.000 dinarjev.⁸⁴ Tovarna je leta 1959 sprejela tudi pokroviteljstvo oz. »patronat« nad Delavsko-prosvetnim društvom »Svoboda« Šempeter.⁸⁵ Največja enkratna donacija pa je bila namenjena gradnji srednje tehniške šole v Celju leta 1961. Predvidenih je bilo kar 4.000.000 dinarjev, ki bi jih podjetje prispevalo v dveh letih.⁸⁶ Direktor je poudaril, da je zelo pomembno, »da se pravilno in z razumevanjem nudi pomoč prosvetnim ustanovam, ker bo s tem rešen problem in ustvarjeni temelji, na katerih

se lahko skladno razvijajo interesi kolektiva in pa interesi vseh drugih državljanov v državi.«⁸⁷

Sponzorstva in donacije v letu 1960 (SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 5, Zapisniki sej delavskega sveta, Sklep delavskega sveta, 24. 3. 1960).

PREJEMNIK	ZNESEK (v DIN)
Štipendije	500.000
Zdravstveni dom Šempeter	800.000
Sindikalna podružnica TT	400.000
Ekskurzija delavskega sveta	170.000
Za rentgenski aparat Občine Žalec	50.000
Gasilsko društvo Šempeter	30.000
Gasilsko društvo TT Šempeter	30.000
Mladinski aktiv LMS TT Šempeter	25.000
SKUPAJ	2.005.000

Podjetje je del blaga razvažalo na šempetrsko železniško postajo, od tam pa so ga vlakovne kompozicije razvažale dobaviteljem v regiji. Vozni park je bil zelo skromen, saj so precejšnje količine artiklov dostavljali s samo enim štiritonjskim tovornjakom madžarske znamke Csepel. Edini šofer tovornega vozila je bil domačin Franc Udrih, ki je blago razvažal po vsej Sloveniji in nekdanji Jugoslaviji. S tovornjakom pa ni samo dostavljal blaga, temveč je tovarni tudi dovažal naročeno prejo. Gospod Udrih je povedal, da so ga nemalokrat že na tovarniškem dvorišču pričakali navdušeni delavci, ker so dobili material za delo.⁸⁸ Tovarna pa je imela poleg tovornega vozila tudi službeni osebni avtomobil. Iz ohranjene dokumentacije je razvidno, da je v vseh letih delovanja premogla tri. Junija 1955 je podjetje nabavilo petsedežni Fiat 1100 in ga že naslednje leto zaradi iztrošenosti prodalo Lesnemu podjetju Šempeter.⁸⁹ Iz popisa in odprodaje osnovnih sredstev je razvidno, da je v letu 1958 razpolagalo z osebnim avtomobilom znamke Vauxhall,⁹⁰ v likvidacijskem zapisniku pa se kot nekdanja last tekstilne tovarne omenja še službeni avto Fiat 1400.⁹¹ Csepel in Fiat 1400 sta po likvidaciji šempetrske tkalnice in razdelitvi osnovnih sredstev pristala pri podjetju Prevoznništvo Šempeter.⁹²

Likvidacija

Predzgodba likvidacije je zaradi pomanjkljive dokumentacije nejasna. Na podlagi ohranjenih zapisnikov lahko sklepamo, da je ukaz o zaprtju tovarne

⁸² SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 6, DS, Zapisnik, 20. 4. 1953.

⁸³ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 6, DS, Zapisnik, 28. 5. 1954.

⁸⁴ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 6, DS, Zapisnik, 28. 8. 1954.

⁸⁵ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 6, DS, Sklep o pokroviteljstvu, 10. 6. 1959.

⁸⁶ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 5, DS, Zapisnik, 5. 7. 1961.

⁸⁷ Prav tam.

⁸⁸ Ustna izjava Franca Udriha iz Šempetra.

⁸⁹ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 3, Sign. 33, Investicije 1970, Predlog investicijskega programa, 20. 4. 1957.

⁹⁰ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 2, Sign. 5, Zapisnik inventurne komisije, 31. 12. 1958.

⁹¹ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 14, Sign. 69, Likvidacija osnovnih sredstev 1962, Zapisnik likvidacijske uprave, 7. 2. 1962.

⁹² Prav tam.

prišel z vrhov takratne lokalne oblasti. Največ informacij je možno izluščiti iz zapisnikov sej Občinskega ljudskega odbora Žalec. Z dokumentacijo tekstilne tovarne si kaj dosti žal ne moremo pomagati, saj je zadnji ohranjeni zapisnik seje delavskega sveta datiran na 5. julij 1961, zadnji ohranjeni zapisnik seje upravnega odbora pa na 2. avgust 1961. V obeh zapisnikih morebitno prenehanje delovanja podjetja ni niti omenjeno. Pri tem je nadvse pomenljivo, da so vsaj od leta 1955 do sredine leta 1961 ohranjeni vsi zapisniki sej delavskega sveta in upravnega odbora. Zastavlja se torej logično vprašanje, kje so zapisniki sej iz druge polovice leta 1961, ko se je očitno odločalo o usodi podjetja? Ob tem ni odveč zapisati, da je tudi zadnji ohranjeni zapisnik osnovne organizacije ZKS datiran na 7. april 1961.

V ohranjenih zapisnikih sej občinskega zbora in zbora proizvajalcev Občinskega ljudskega odbora Žalec je problematika likvidacije šempeterske tkalnice prvič eksplicitno omenjena na seji 23. decembra 1961. Iz besed predsednika OBLO Žalec Toneta Delaka »v podjetju so že celo stvar zakomplicirali, sedaj pa še naj damo zadevo v obravnavanje na krajevni odbor«⁹³ je moč razbrati, da je do sestankov na to temo v preteklosti že prišlo, hkrati pa se je marsikaj dogovarjalo mimo krajevnega odbora. Martin Časl, odbornik občinskega zbora iz Šempetra, je protestiral, ker »občinski ljudski odbor ni obvestil krajevnega odbora o združevanju podjetij iz razlogov, ker so nas ljudje spraševali, kako je s Tekstilno tovarno Šempeter, od odbornikov pa ni nobeden ničesar vedel.«⁹⁴ Delak je nato pojasnjeval, da »določeni ljudje na izvršnem svetu v Ljubljani, na okrajnem ljudskem odboru in občinskem ljudskem odboru so o tej zadevi razpravljali in prišli do zaključka, da je boljše, da se že sedaj tovarna preusmeri v drugo dejavnost. Vsa zadeva pa je prišla v takšen stadij, da bo verjetno TT Šempeter z 31. 12. 1961 prestala kot tekstilna tovarna in se bo začelo z novo proizvodnjo, verjetno v sklopu Aero' Celje.«⁹⁵

Naslednji pomemben dokument je odločba OBLO Žalec, ki je na seji občinskega zbora in zbora proizvajalcev 14. decembra 1961 potrdil sklepa delavskih svetov Tekstilne tovarne Šempeter in Tovarne nogavic Polzela o priključitvi šempeterske tovarne polzelski. Navajam: »Tekstilna tovarna Šempeter v S. d. zaradi nizke akumulativnosti, čemur je vzrok izrabljen strojni park, nima v bližnji perspektivi več prave možnosti za nadaljnjo samostojnost. Delovni kolektiv podjetja namerava delno preusmeriti proizvodnjo s tem, da se priključi Tovarni nogavic Polzela, ki bo v sedanjih prostorih Tekstilne tovarne Šempeter v S. d. ustanovila svoj obrat oziroma ekonomsko enoto. Glede na to, da se spremeni značaj proizvodnje, je delavski svet Tekstilne

tovarne Šempeter v S. d. na svoji seji dne 13. 12. 1961 sklenil, da se priključi Tovarni nogavic Polzela. Prav tako je centralni delavski svet Tovarne nogavic Polzela na svoji seji dne 24. 11. 1961 sklenil, da sprejme priključitev Tekstilne tovarne Šempeter v S. d. Oba delavska sveta sta predlagala, naj se priključitev izvede s 1. 1. 1962. Svet za industrijo OBLO Žalec je na svoji seji dne 21. 11. 1961 predlagal OBLO Žalec, naj na svoji seji občinskega zbora in zbora proizvajalcev potrdi oba sklepa o priključitvi, kar je ta na svoji seji dne 14. 12. 1961 tudi storil.«⁹⁶

Da morda le ni šlo za povsem avtonomno odločitev obeh podjetij, bi lahko razbrali iz Delakovih besed: »Ne gre za to, da bi se podjetje pripojilo zaradi neekonomičnega gospodarjenja, kot se to ponekod govori, ampak gre za dolgoročno gospodarsko politiko, ker pač vemo, da tekstilna industrija nima več takšnih perspektiv, da bi lahko manjša tekstilna podjetja še obstajala. Tekstilna podjetja se bodo morala specializirati in sodobno opremiti ali pa preusmeriti v druge panoge proizvodnje. Za ljudi, ki so bili v tem podjetju zaposleni, je preskrbljeno in so dobili zaposlitev v občini. Nekaj ljudi bi šlo verjetno v Srbijo, kamor so bili prodani stroji te tovarne.«⁹⁷ Delak nadaljuje: »Kolektiv Tekstilne tovarne Šempeter je bil postavljen pred dejstvo ali se odloči za generalno rekonstrukcijo ali pa svoj obrat priključi Tovarni nogavic Polzela. Kolektiv se je odločil, da se podjetje pripoji Tovarni nogavic Polzela in da se oprema odproda v Srbijo. Odprodaja je bila uspešno izvršena, sredstva se bodo dala na razpolago novemu podjetju, ki bo te prostore prevzelo, nekaj sredstev pa se bo porabilo za pospeševanje ostale industrije v žalski občini.«⁹⁸

Tovarna nogavic Polzela je z dopisom Občinskemu ljudskemu odboru Žalec 24. januarja 1962 sporočila, da razveljavlja odločbo, s katero bi se Tekstilna tovarna Šempeter pripojila polzelskemu podjetju. Kot glavni razlog so navedene visoke finančne obveznosti, ki bi jih polzelsko podjetje ob združitvi prevzelo nase.⁹⁹ Očitno je bil dopis zgolj formalnost, saj je OBLO Žalec z odločbo št. 03/2-TE-84/2-1961 z dne 20. decembra 1961 odredil redno likvidacijo Tekstilne tovarne Šempeter.¹⁰⁰

Razdelitev dediščine

Tekstilna tovarna Šempeter je uradno prenehalo s poslovanjem 31. decembra 1961. Ljudski odbor

⁹³ SI_ZAC/0194 OBLO Žalec, AŠ 188, Sign. 002/00032, Zapisniki 1961, Zapisnik 40. seje občinskega zbora in 45. seje zbora proizvajalcev OBLO Žalec, 23. 11. 1961.

⁹⁴ Prav tam.

⁹⁵ Prav tam.

⁹⁶ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 14, Sign. 70, Likvidacija obratnih sredstev 1962, Odločba o pripojitvi Tekstilne tovarne Šempeter k Tovarni nogavic Polzela, 20. 12. 1961.

⁹⁷ SI_ZAC/0194 OBLO Žalec, AŠ 188, Sign. 002/00032, Zapisniki 1961, Zapisnik 44. seje občinskega zbora in 47. seje zbora proizvajalcev OBLO Žalec, 26. 12. 1961.

⁹⁸ Prav tam.

⁹⁹ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 14, Sign. 70, Likvidacija obratnih sredstev 1962, Razveljavitev odločbe o pripojitvi, 24. 1. 1962.

¹⁰⁰ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 14, Sign. 71, Likvidacija 1962, Zaključno poročilo o poteku likvidacije Tekstilne tovarne Šempeter v S. d., Odločba Občinske skupščine Žalec, 14. 2. 1963.

Stara poslopja nekdanje Tekstilne tovarne – upravno poslopje, vratarnica, v ozadju pa poslopje tkalnice. Aero Celje je leta 1962 prevzelo tovarniške prostore likvidiranega podjetja Tekstilna tovarna Šempeter (foto: Damir Žerič).

občine Stara Moravica iz Srbije je za potrebe novoustanovljenega podjetja novembra 1961 sprejel sklep o odkupu vseh strojev Tekstilne tovarne Šempeter v vrednosti 206.000.000 DIN.¹⁰¹ Obvezali so se nase prevzeti vse do takrat sklenjene sporazume o nabavi surovin, naročnikom pa dostaviti že izdelano blago iz šempeterske tovarne. S strokovnjaki iz Šempetra so sklenili sporazum o sodelovanju, na podlagi katerega je pozneje nekaj šempeterskih inštruktorjev odšlo v Srbijo montirat stroje in se tam tudi redno zaposlilo.¹⁰² Aero Celje je nasledilo vse poslovne stavbe ukinjene tovarne. Občinska skupščina Žalec je z odločbama v letih 1962 in 1963 opravila brezplačen prenos osnovnih in obratnih sredstev, kot je prikazano v spodnjih tabelah.

Prenos osnovnih sredstev (SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 14, Sign. 69, Likvidacija osnovnih sredstev 1962, Popis stvari iz osnovnih sredstev, 1. 2. 1962).

PREJEMNIK	VREDNOST (v DIN)
Aero Celje	107.812.976
Kovinsko podjetje Žalec	181.970
Občinski ljudski odbor Žalec	1.816.600
Cestno-komunalni zavod Žalec	698.900
Gradbeno podjetje Gradnja Žalec	120.000
Obrtni center Prebold	2.277.444
Prevoznništvo Šempeter	6.961.807
SKUPAJ	119.869.697

Prenos obratnih sredstev (SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 14, Sign. 71, Likvidacija 1962, Odločba Občinske skupščine Žalec, 14. 2. 1963).

PREJEMNIK	VREDNOST (v DIN)
Avtoprevoz Šempeter	139.698
Dom onemoglih Gomilsko	4.247.299
Krajevni odbor Šempeter	3.000.000
Keramična industrija Liboje	24.000.000
Kovinsko podjetje Žalec	76.782
Obrtni center Prebold	246.178
Občinska skupščina Žalec	2.600.930
Občinski svet za šolstvo	2.814.865
Osnovna šola Žalec	8.915
TVD Partizan Žalec	4.400.832
TVD Partizan Šempeter	267.438
Tovarna nogavic Polzela	23.000.000
Tekstilna tovarna Prebold	32.000.000
Občinski skupščinski sklad za šolstvo	13.000.000
Občinski komunalni sklad	15.154.150
Družbeni investicijski sklad Občinske skupščine Žalec	43.934.666
Občinski odbor SZDL Žalec	2.000.000
Krajevni odbor Šempeter (plačilo prometnega davka za kupnino hiše – ambulanta)	1.264.734
SKUPAJ	172.156.687

Po končanem likvidacijskem postopku je končna bilanca pokazala za 117.572.503 DIN terjatev do dolžnikov. Največji dolžnik je bila Občinska skupščina Stara Moravica, ki je imela po pogodbi še za več kot 112 milijonov dinarjev zaostalih obveznosti.¹⁰³

¹⁰¹ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 14, Sign. 70, Likvidacija obratnih sredstev 1962, Odlok o nakupu strojev Tekstilne tovarne Šempeter, 18. 11. 1961.

¹⁰² SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 14, Sign. 70, Likvidacija obratnih sredstev 1962, Pooblastilo o sklenitvi sporazuma za nakup strojev Tekstilne tovarne Šempeter, 18. 11. 1961.

¹⁰³ SI_ZAC/0774 TTŠ, AŠ 14, Sign. 71, Likvidacija 1962, Odločba Občinske skupščine Žalec, 14. 8. 1963.

V času SFRJ je bila tekstilna industrija najmočnejša gospodarska panoga v takratni občini Žalec. Konec leta 1961 je npr. zaposlovala 1841 ljudi ali 45 % vseh zaposlenih v lokalni industriji; od tega v Tekstilni tovarni Prebold 885, Tovarni nogavic Polzela 542, žalskem Juteksu 271 in Tekstilni tovarni Šempeter 143.¹⁰⁴

Tekstilna industrija na Celjskem, ki je v 20. stoletju ohranjala status ene izmed najpomembnejših v državi, je tako izgubila enega akterja. Za šempetrske delavce je poskrbel zavod za zaposlovanje. Večina se jih je zaposlila v močnih lokalnih podjetjih – žalskem Juteksu, Tekstilni tovarni Prebold in Tovarni nogavic Polzela, mnogi pa so našli delo v šempetrski podružnici Aera Celje, ki je z novo vsebino prevzelo štafetno palico industrijske dediščine ugasle Tekstilne tovarne Šempeter.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

ZAC – Zgodovinski arhiv Celje

SI_ZAC/0194 OBLO Žalec = Občinski ljudski odbor Žalec (1952–1964)

SI_ZAC/0611 OSCE = Okrajno sodišče Celje (1850–1978)

SI_ZAC/0774 TTŠ = Tekstilna tovarna Šempeter v Savinjski dolini (1932–1962)

SI_ZAC/1344 TTP = Tekstilna tovarna Prebold (1812–1990)

LITERATURA

Kalčič, Nives in dr.: Tekstilna tovarna Šempeter v Savinjski dolini. *Drobcji iz preteklosti našega kraja: zbornik zgodovinskih raziskovalnih nalog OŠ Šempeter* (ur. Marjeta Mikola). Šempeter: Osnovna šola Šempeter, 1998, str. 101–121.

Orožen, Janko: Kratka zgodovina rudarstva in industrije v Spodnji Savinjski dolini. *Savinjski zbornik* (ur. Drago Predan). Celje: Občinski odbor SZDL v Žalcu, 1959, str. 213–230.

Radulovič, Branko: Komisija za upravo narodne imovine in zaplembe imetja: nastanek in organizacija KUNI. *Arhivi* 13, 1990, str. 11–15.

Štrukelj, Janko: Razvoj tekstilne industrije v Celju in okolici. *Celjski zbornik* (ur. Gustav Grobelnik, France Kotnik in Vlado Novak). Celje: Svet za prosveto in kulturo mesta Celja, 1951, str. 256–265.

USTNI VIRI

Franjo Divjak, r. 1936, Šempeter.

Edvard Svet, r. 1936, Šempeter.

Franc Udrih, r. 1923, Šempeter.

S U M M A R Y

The days of the Textile Factory Šempeter

The textile factory in Šempeter (formerly Sv. Peter) in the Savinja Valley was the first veritable industrial plant in the settlement. In 1932, it was founded under the name Ogriseg & Themel, Savinja Weaving, Dyeing and Finishing Company by tradesmen Waldemar Ogriseg and Franc Themel. After the Second World War, the factory ceased its operations and was newly registered in 1946 as the state-owned company. Its main activity was the production and sales of cotton textiles for linen, underwear, bed-linen, and towels. Its products were distributed across entire Slovenia and former Yugoslavia. The weaving factory boasted the biggest and most modern bleaching plant in the country. A socially responsible company conscious of its roots in the wider social and local environment, the factory designated a portion of its funds for stipends, as well as provided continuous financial and material support to ensure the smooth operation of various organisations and clubs. At the peak of its success in the early 1961, it employed 182 people. The majority of employees were local inhabitants of Šempeter and nearby settlements along the Lower Savinja Valley. During SFRY, the textile industry was the strongest economic branch in the then municipality of Žalec. At the end of 1961, it employed 1841 persons or 45% of all employees in the local industry. The closure of the company in Šempeter was most likely a result of the excessive concentration of textile factories in the valley, stiff market competition as well as the worn and outdated machinery. After a series of unsuccessful attempts to integrate it with the Textile Factory Prebold and the Polzela Legwear Company, the local government liquidated the factory on 31 December 1961. The factory premises were taken over by Aero Celje and its employees distributed among other local companies. The machinery was sold off to Serbia, where a few instructors from Šempeter received full-time employment.

¹⁰⁴ SI_ZAC/0194, OBLO Žalec, Zapisniki 1961–1962, AŠ 189, Sign. 002/00033, Zapisnik 51. seje zbora proizvajalcev OBLO Žalec, 22. 2. 1962.